

Η ορκωμοσία του Κυβερνήτη Ι. Καποδίστρια στις 25 Ιανουαρίου 1828, το έργο του και η κληρονομιά του.

Γράφει ο Νικόλαος Γ. Ιντζεσίλογλου, Ομότιμος Καθηγητής ΑΠΘ.

1. Η εκλογή του Καποδίστρια ως Κυβερνήτη.

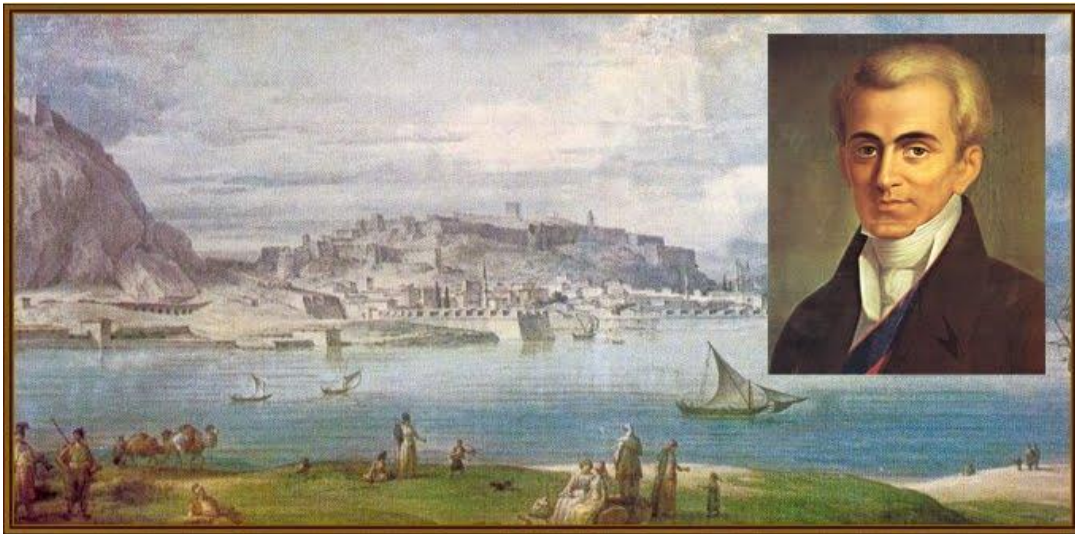
Ο Κόμης Ιωάννης Καποδίστριας γεννήθηκε στην Κέρκυρα, στις 10 Φεβρουαρίου 1776 και δολοφονήθηκε στο Ναύπλιο, στις 27 Σεπτεμβρίου (με το παλαιό ημερολόγιο)/ 9 Οκτωβρίου (με το νέο ημερολόγιο) του έτους 1831.

Υπήρξε Έλληνας διπλωμάτης και πολιτικός. Διετέλεσε υπουργός Εξωτερικών της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και αργότερα πρώτος Κυβερνήτης του νέου ελληνικού κράτους κατά τη μεταβατική περίοδο κατά την οποία η χώρα τελούσε υπό την προστασία των Μεγάλων Δυνάμεων.

Η Γ' Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας, εξέλεξε στις 14 Απριλίου 1827, τον Ιωάννη Καποδίστρια ως Κυβερνήτη της Ελλάδας με 7ετή θητεία. Επίσης, η ίδια Εθνοσυνέλευση εξέλεξε 3μελή επιτροπή, ως "αντικυβερνητική" (προσωρινά αντί του Κυβερνήτη), με τον Γεώργιο Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη ως πρώτο μέλος και όρισε ως έδρα της κυβέρνησης, δηλ. πρωτεύουσα της Ελλάδος, το Ναύπλιο.

2. Το ταξίδι προς την Ελλάδα.

Με προορισμό την Ελλάδα, ξεκινώντας από την Αγία Πετρούπολη στις 16 Ιουλίου 1827 και έχοντας εκπονήσει όλα τα υπάρχοντά του, ο Καποδίστριας κάνει ως τις αρχές του Ιανουαρίου 1828, ένα πολύμηνο κοπιαστικό ταξίδι στις διάφορες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες προς αναζήτηση οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας και συνδρομής. Η υποδοχή που του γίνεται από τους διάφορους ηγεμόνες δεν είναι πάντοτε η επιθυμητή και το ταξίδι του αυτό γνωρίζει σχετική επιτυχία, κυρίως όσον αφορά την υπόσχεση και απόφαση για την αποστολή γαλλικού εκστρατευτικού σώματος για την εκκαθάριση της Πελοποννήσου από τον εναπομείναντα εκεί στρατό του Ιμπραήμ.

3. Ο Καποδίστριας αποβιβάζεται στο Ναύπλιο.

Ο Καποδίστριας έρχεται τελικά στην Ελλάδα πάνω στο αγγλικό πολεμικό πλοίο “Warspite 74”, που συνοδεύεται από ένα γαλλικό και ένα ρωσικό πολεμικά πλοία, και αποβιβάζεται επί ελληνικού εδάφους, υποχρεωτικά λόγω του κακού καιρού κι ενώ είχε προορισμό την Αίγινα, στο λιμάνι του Ναυπλίου στις 6 Ιανουαρίου 1828. Το Ναύπλιο είχε οριστεί από την Εθνοσυνέλευση του 1827 ως η πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους.

Ο Καποδίστριας αποβιβάζεται στο Ναύπλιο δίχως να συνοδεύεται από στρατιωτικό άγημα, παρά μόνο από τους λόγιους Ιάκωβο Ρίζο-Νερουλό και Ανδρέα Μουστοξύδη και τον αρχιτέκτονα Σταμάτη Βούλγαρη. Στο λιμάνι του Ναυπλίου γίνεται στον Καποδίστρια ενθουσιώδης και συγκινητική λαϊκή υποδοχή. Με τον κλήρο μπροστά και τον λαό γύρω, όλοι μαζί πηγαίνουν στον

Ιερό Ναό του Αγίου Γεωργίου, όπου ψάλλεται δοξολογία και γίνεται παράκληση να βοηθήσει ο Θεός στο δύσκολο έργο των άρτι αφιχθέντων.

Όμως στο Ναύπλιο επικρατεί ένα έντονα εμφυλιοπολεμικό κλίμα. Την προηγούμενη μέρα από την άφιξη του Καποδίστρια, η φρουρά του Παλαμηδίου βομβάρδιζε την Ακροναυπλία και επικρατούσε μεγάλη αναρχία στην πόλη. Βέβαια οι μεταξύ Ελλήνων εχθροπραξίες σταματούν με την αποβίβαση του Καποδίστρια στην πόλη, αλλά ο Καποδίστριας έχει πάρει προ πολλού την απόφασή του να εγκαταστήσει την πρωτεύουσα του Κράτους στην Αίγινα, που ως νησί ήταν ένας τόπος καλύτερα και ασφαλέστερα ελεγχόμενος.

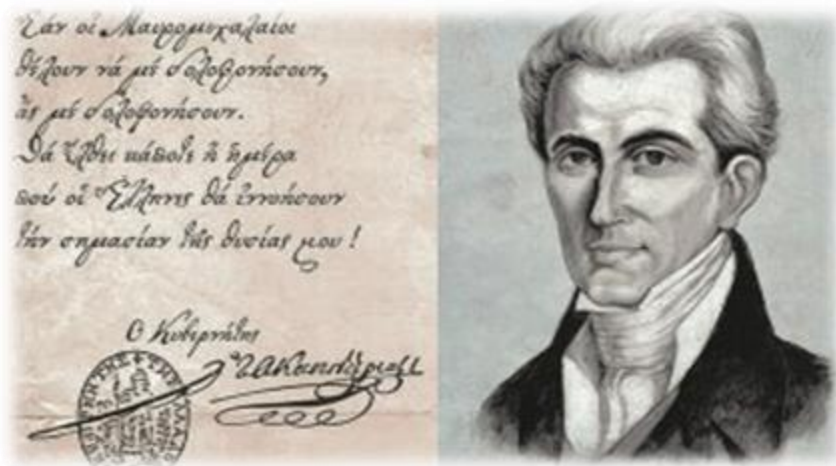
4. Ο Καποδίστριας στην Αίγινα.

Η νηοπομπή του τριών (αγγλικού, γαλλικού και ρωσικού) πολεμικών πλοίων, που φέρνει τον Καποδίστρια στην Ελλάδα, αγκυροβολεί στο κεντρικό λιμάνι του νησιού της Αίγινας αργά το απόγευμα της 11ης Ιανουαρίου του έτους 1828. Μόλις αγκυροβολεί, ο Καποδίστριας δέχεται την τριμελή Αντικυβερνητική Επιτροπή, που υποβάλλει τα σέβη της μαζί με τους υπουργούς και την τοπική δημογεροντία. Την Αντικυβερνητική Επιτροπή (η λέξη «αντικυβερνητική» έχει την έννοια της άσκησης της διοίκησης αντί του κυβερνήτη) είχε ορίσει η Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας από τις 2 Απριλίου 1827 και εκτελούσε χρέη διοίκησης μέχρι την άφιξη του Καποδίστρια, και απαρτιζόταν από τον Γεώργιο Μαυρομιχάλη, τον Ιωάννη Μ. Μιλαήτη και τον Ιωαννούλη Νάκο. Ο πρώτος από τους τρεις ήταν τότε 27 ετών, και 3,5 περίπου χρόνια αργότερα θα ήταν εκείνος που με μένος φανατικού θα δολοφονούσε (μαζί με τον Κωνσταντίνο Μαυρομιχάλη) τον Καποδίστρια.

Ο αγωνιστής της Επανάστασης και ιστορικός Νικόλαος Κασομούλης περιγράφει με τρόπο γλαφυρό ότι εκείνο το σούρουπο της αποβίβασής του στο νησί της Αίγινας, τον Καποδίστρια «τον υποδέχθηκαν όλοι, με κλαύματα χαράς. [...] Θεέ μου, τι να ενθυμηθή κανένας και να γράψη... Πώς να ζωγραφίση αυτό το ηθικό εκείνης της ώρας. Άλλος έτρεχεν εδώ, άλλος εκεί, άλλος πηδούσεν, άλλος χόρευεν. Οι δρόμοι ταραττοντο. [...] Ο λαός εστόλισε τας οικίας με μυρσίνας και δάφνας και ετοίμαζε την φωτοχυσίαν. Προετοιμασμένα τα πάντα διά την τελετήν της υποδοχής του Κυβερνήτου, το Βουλευτικόν Σώμα, το Ιερατείο, η Αντικυβερνητική Επιτροπή με τους Υπουργούς και όλος ο λαός κάθε τάξεως, άνδρες, γυναίκες, μικρά παιδιά έτρεξαν εις την Περιβόλαν, όπου έμελλε να αποβιβασθή ο Κυβερνήτης. [...] Μόλις επάτησεν το έδαφος και όλων αι καρδίαι εσκίρτησαν πάλιν του λαού.».

Στον Μητροπολιτικό Ιερό Ναό της Αίγινας, στις 25 Ιανουαρίου 1828, ο Καποδίστριας ορκίστηκε πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας και παρέλαβε τα ηνία της χώρας, από τα χέρια του επικεφαλής της 3μελους επιτροπής Γεώργιο Μαυρομιχάλη. Αυτά τα ίδια χέρια, 3,5 χρόνια αργότερα επρόκειτο να αφαιρέσουν τη ζωή του Καποδίστρια.

Συγκλονιστική όμως είναι και η μαρτυρία αυτού του ίδιου του Καποδίστρια για τις φοβερές στιγμές-σκηνές που έζησε κατά την υποδοχή του κι από όσα είδε στην Αίγινα, όπως την έχει διασώσει ο αγωνιστής της Επανάστασης του '21 και ιστορικός Γεώργιος Τερτσέτης στα «Απόλογα για τον Καποδίστρια»: «Είδα πολλά εις την ζωή μου, αλλά σαν το θέαμα όταν έφθασα

εδώ εις την Αίγινα δεν είδα τι παρόμοιο ποτέ, και άλλος να μην το ιδεί... “Ζήτω ο κυβερνήτης, ο σωτήρας μας, ο ελευθερωτής μας!” εφώναζαν γυναίκες αναμαλλiάρες, άνδρες με λαβωματιές πολέμου, ορφανά γδυτά, κατεβασμένα από τις σπηλιές. Δεν ήταν το συναπάντημά μου φωνή χαράς, αλλά θρήνος. Η γη εβρέχετο από δάκρυα. Εβρέχετο η μυρτιά και δάφνη του στολισμένου δρόμου από τον γιαλό ως την εκκλησία. Ανατρίχιαζα, μου έτρεμαν τα γόνατα, η φωνή του λαού μου έσχιζε την καρδιά μου. Μαυροφορεμένες γυναίκες, γέροντες, μου εζητούσαν ν’ αναστήσω τους πεθαμένους τους, μανάδες μου έδειχναν εις το βυζί τα παιδιά τους και μου έλεγαν να τα ζήσω και ότι δεν τους απέμειναν παρά εκείνα κι εγώ».

5. Η κατάσταση της Ελλάδας.

Μετά την επίσημη υποδοχή του στην Αίγινα, ο Καποδίστριας άρχισε να λαμβάνει εκθέσεις για την επικρατούσα στην Ελλάδα κατάσταση. Αντιλήφθηκε ότι βρισκόταν μπροστά σε ένα ανύπαρκτο κράτος. Ο αγώνας κατά των Τούρκων εξακολουθούσε, αλλά βρισκόταν σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη καμπή. Τα πάθη και τα μίσση μεταξύ των Ελλήνων ήταν άσπονδα και η διχόνοια σπάρασσε τη χώρα. Οι ραδιουργίες, ο φατριασμός, η απειλή εμφυλίου πολέμου ήταν σε ημερήσια διάταξη. Δεν υπήρχε καμία οικονομική ανάπτυξη, και η ληστεία και η πειρατεία λυμαίνονταν τη χώρα. Όλοι οι τομείς της δημόσιας δραστηριότητας είχαν ατονήσει. Το δικαίωμα του ισχυρότερου ήταν το κυρίως (αν όχι το μόνο) πράγματι υπάρχον ενεργό δικαίωμα στη χώρα, με συνέπεια ο φόβος του ισχυροτέρου να κυριαρχεί και να παραλύει κάθε σημαντική απόπειρα ανάληψης πρωτοβουλιών και εισαγωγής νεωτερισμών και μεταρρυθμίσεων.

Δημόσιο ταμείο δεν υπήρχε. Όπως επισήμανε στην αναφορά του προς τον Καποδίστρια ο τότε επί της Επικρατείας γραμματεύς της Οικονομίας (ο αντίστοιχος υπουργός Οικονομικών σήμερα) Π.Ν. Λιδωρίκης, «όχι μόνο χρήματα δεν υπάρχουν εις το ταμείον, αλλ' ούτε ταμείον υπάρχει, διότι δεν υπήρξε ποτέ»!

Η δικαιοσύνη ήταν κενή περιεχομένου έννοια και δικαστήρια δεν λειτουργούσαν. Οι ένοπλες επαναστατικές δυνάμεις βρίσκονταν δίχως επαρκή εφόδια, ενώ και το ναυτικό είχε σε σημαντικό βαθμό αποδιοργανωθεί. Χάος, σύγχυση, απειλή εμφυλίου πολέμου, αποδιοργάνωση των πάντων και επιβουλές έσωθεν και έξωθεν κατά της επανάστασης ήταν τα γνωρίσματα που χαρακτήριζαν την κατάσταση στην Ελλάδα. Γενικευμένη ανυπαρξία κράτους, τάξης και πειθαρχίας.

6. Η πολιτική αντίδραση του Καποδίστρια.

Μπροστά σ' αυτή την κατάσταση, ο Καποδίστριας λαμβάνει εξαρχής ρηξικέλευθες αποφάσεις, θεωρώντας πως μόνο έτσι θα ορθοποδήσει η χώρα. Κατ' αρχάς αναστέλλει την εφαρμογή του Συντάγματος της Τροιζήνας του 1827, διότι κρίνει ότι μια καταστραμμένη χώρα με εμφύλιες διαμάχες δεν ήταν ακόμα ώριμη να κυβερνηθεί με συνταγματικούς και μάλιστα εξόχως φιλελεύθερους θεσμούς. Παράλληλα καταργεί το Βουλευτήριο και το αντικαθιστά με το Πανελλήνιον, που είναι ένα γνωμοδοτικό Σώμα. Μάλιστα όταν διαπιστώνει ότι τα μέλη του Πανελληνίου επιμένουν φέρνοντας αντιρρήσεις στα όσα προτείνει, προσθέτει νέα μέλη, έτσι ώστε να εξασφαλίσει την πλειοψηφία στη στήριξη των απόψεών του εντός του εν λόγω θεσμού. Τέλος, διορίζει τα αδέρφια του, Αυγουστίνο και Βιάρο, στις δύο κορυφαίες θέσεις του αντιστρατήγου και του αντιναυάρχου αντίστοιχα.

7. Το πλούσιο έργο του Καποδίστρια.

Το πλούσιο έργο που επιτέλεσε ο Κυβερνήτης Καποδίστριας, ως επικεφαλής της ελληνικής διοίκησης, είναι αναμφισβήτητο. Διενέργησε την πρώτη απογραφή πληθυσμού, ίδρυσε δικαστήρια, θέσπισε Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, κατέστειλε την πειρατεία, αναδιοργάνωσε τον στρατό, ίδρυσε τη Σχολή Ευελπίδων, δημιούργησε Εθνικό Νομισματοκοπείο κόβοντας ως νέο

νόμισμα τον Φοίνικα, ίδρυσε την Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα, προέβη στη διοικητική διαίρεση της χώρας, λειτούργησε Εθνικό Τυπογραφείο, έφερε πολεοδόμους, πολιτικούς μηχανικούς και αρχιτέκτονες για την ανοικοδόμηση των κατεστραμμένων πόλεων.

Το θέμα της Παιδείας, υπήρξε άμεσης προτεραιότητας στις πολιτικές επιλογές του Κυβερνήτη. Διαμορφώθηκαν οι τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης και εξασφαλίστηκε η λειτουργία του «Αλληλοδιδασκτικού», του «Προκαταρκτικού»(ή «Προτύπου») και του «Κεντρικού» Σχολείου. Ίδρυσε Εκκλησιαστική Σχολή στον Πόρο, Γεωργική Σχολή στην Τίρυνθα και Σχολή Δασκάλων στο Άργος. Επίσης μερίμνησε από την πρώτη στιγμή για τα ορφανά και την εκπαίδευσή τους.

Πράγματι, ο Καποδίστριας έκτισε στην Αίγινα το περίφημο Ορφανοτροφείο για τα 500 ορφανά του πολέμου, πολλά από τα οποία είχε εξαγοράσει ο ίδιος με προσωπικά του χρήματα – όπως και φίλων του- από τα σκλαβοπάζαρα της Αιγύπτου, όπου είχαν μεταφερθεί αιχμάλωτα από τον Ιμπραήμ. Μέσα στον χώρο του Ορφανοτροφείου λειτούργησαν η πρώτη Τεχνική-Επαγγελματική-Σχολή της Χώρας, η Σχολή Παλαιογραφίας για τη συντήρηση και φύλαξη χειρογράφων του Αγ. Όρους, η Σχολή Μουσικής (πρόδρομος θεσμός του Εθνικού Ωδείου), όπως και η Σχολική Βιβλιοθήκη, η οποία αποτέλεσε τον πυρήνα της μετέπειτα Εθνικής Βιβλιοθήκης.

Για την καταπολέμηση της πείνας και της φτώχειας, ο Καποδίστριας οργάνωσε συσσίτια, χορήγησε καλλιεργητικά δάνεια στις Κοινότητες για την καλλιέργεια της ελιάς και της σταφίδας, και προώθησε την εκπαίδευση των αγροτών στην καλλιέργεια της πατάτας και του σιταριού, καθώς επίσης και στην εκτροφή μεταξοσκωλήκων. Στην πολιτική κοινωνικής μέριμνας του Καποδίστρια εντάσσεται η λειτουργία των Νοσοκομείων, Υγειονομείων και Λοιμοκαθατηρίων, που τότε ιδρύθηκαν.

Ο Καποδίστριας προσπάθησε και πέτυχε παράλληλα την επέκταση των συνόρων του νέου κράτους και την κατοχύρωση της ελληνικής ανεξαρτησίας. Και όλα αυτά συγκεντρώνοντας χρηματικούς πόρους από το μηδέν.

Τον Φεβρουάριο του 1829, ο Καποδίστριας μεταφέρει την έδρα της κυβέρνησης του στο Ναύπλιο.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι τα έργα που πραγματοποίησε στην Ελλάδα ο Καποδίστριας, μέσα στο σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα των 3,5 ετών που κυβέρνησε την χώρα, είναι αξιοθαύμαστα ακόμη και για πλήρως οργανωμένα Ευρωπαϊκά κράτη, πόσο μάλλον για μια χώρα, όπως η Ελλάδα, που ήταν γεμάτη ερείπια και χαλάσματα, με συνεχιζόμενο πόλεμο, με εξαν-

τλημένους αγωνιστές και πεινασμένες τις οικογένειες τους, με χωριά ερημωμένα, χωράφια καταστραμμένα, με λίγη ελεύθερη χέρσα γη, με μια κοινωνία γεμάτη ορφανά, χήρες και γέρους, πεινασμένα μωρά και τραυματίες, με υποθηκευμένη την εθνική γη στους δανειστές και με αναρχία και ανασφάλεια συνοδευόμενες από το πένθος της συμφοράς και τις εσωτερικές εμφυλιοπολεμικές έριδες και τις διχαστικές πολιτικές διαμάχες.

Κι όμως, ο Καποδίστριας δολοφονήθηκε! Και μάλιστα από Έλληνες!

Ο Καποδίστριας δολοφονήθηκε, κυρίως διότι ήλθε σε σύγκρουση με κατεστημένα συμφέροντα προυχόντων και τοπαρχών, οι οποίοι ήθελαν να συνεχίσουν να απολαμβάνουν την όποια προνομιακή μεταχείριση είχαν επί οθωμανικής Αυτοκρατορίας έναντι και σε βάρος του υπόλοιπου ελληνικού πληθυσμού, ακόμη και μετά την ανεξαρτησία του ελληνικού κράτους. Επιπλέον, κάποιες από τις λεγόμενες Μεγάλες Δυνάμεις (ιδίως η Αγγλία) δεν έβλεπαν με καλό μάτι την προσπάθεια του Καποδίστρια για διαμόρφωση ανεξάρτητης εθνικής πολιτικής, και ως ένα βαθμό μάλιστα τον υποψιάζονταν για ρωσοφιλία, και για τον λόγο τούτο υποκινούσαν την κατά του Καποδίστρια δυσαρέσκεια, που όπλισε τα χέρια των δολοφόνων του.

8. Η δολοφονία του Καποδίστρια και η μη ολοκλήρωση του σύγχρονου ελληνικού Κράτους.

Όπως, μεταξύ άλλων, τόνισε σε ομιλία του για τον Καποδίστρια, που εκφώνησε την Κυριακή 24 Ιανουαρίου 2021, ο τέως Υπουργός Αλέκος Παπαδόπουλος, στον Ιερό Μητροπολιτικό Ναό Κοιμήσεως Θεοτόκου Αιγίνης:

“...Είναι αλήθεια, ότι ο θάνατος του κυβερνήτη έμεινε αδικαίωτος και η μοίρα του «αχυρένιου» ελληνικού κράτους ήταν προδιαγεγραμμένη να εξελιχθεί σε ένα μετά-οθωμανικό κράτος που ταλανίζεται επί δύο αιώνες να ανακαλύψει τον εθνικό του χαρακτήρα ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση.

Η περίοδος μετά τη δολοφονία του και όσα αμέσως ακολούθησαν οδήγησαν το μεγάλο μας ιστορικό Κωνσταντίνο Παπαρρηγόπουλο πλήρως απογοητευμένος να διατυπώσει σπαρακτικά: «Δυστυχώς το νέον ελληνικόν κράτος σκότωσε το Ελληνικό Έθνος». Γιατί έβλεπε να αφυδατώνονται οι πνευματικές του δυνάμεις, αυτές που κράτησαν όρθιο το Γένος μας τα 400 χρόνια υποτέλειας. Ήταν φανερή η έλλειψη διάθεσης και πίστης στη δημιουργία ενός νέου αξιόπιστου κράτους με ρίζες σε θεσμούς και κανόνες. Είδε τον ελληνισμό να πορεύεται με οδηγούς «Τας στρατιάς της ήττης» όπως έγραψε αργότερα ο Κ. Καρυωτάκης. Να καταρρέει σε σημείο εξαφάνισης κάθε προσπάθεια που ξεκίνησε ο Κυβερνήτης να θεμελιώσει στέρεα παιδεία, δικαιοσύνη, κοινωνική μέριμνα, στρατό, δημοσιονομικό και νομισματικό σύστημα και πάνω απ' όλα, το αίσθημα εθνικής αξιοπρέπειας.

Είναι αληθές, ότι η χώρα αν και προόδευσε πολύ από τότε και μέχρι σήμερα, πορεύεται ακόμα με παλινωδίες, με λυσσαλέους πολιτικούς και άκαρπους ανταγωνισμούς, με δημαγωγούς, με λαοπλάνους. Μία κοινωνία χωρίς ιεραρχήσεις, με μεγάλα πολιτιστικά και κοινωνικά ελλείμματα, με έλλειψη των αναγκαίων κοινών κανόνων, όπου οι άνθρωποι υπακούουν σε αυτούς, όχι από φόβο τιμωρίας, αλλά από συνείδηση αυτοπειθαρχίας σ' αυτούς και στο συλλογικό καλό, που είναι χαρακτηριστικό των ολοκληρωμένων κοινωνιών. Δυστυχώς, αυτή η καταστροφική εγκατάλειψη του πνεύματος και του έργου του Ιωάννη Καποδίστρια και η εν συνεχεία αποκαθήλωση καθετί που πρόλαβε να οικοδομήσει στο πλαίσιο του πνεύματος αυτού, μας οδηγεί στο βέβαιο συμπέρασμα ότι αυτός ήταν και ο λόγος που η νεότερη Ελλάδα δεν ολοκληρώθηκε ποτέ πολιτισμικά γιατί δεν ολοκληρώθηκε ποτέ κοινωνικά μέχρι σήμερα.

Γι' αυτό το συλλογικό όραμα έδωσε τον αγώνα τον καλό ο Ιωάννης Καποδίστριας σε τέτοιο βαθμό όσο κανένας άλλος μεταγενέστερος πολιτικός σ' αυτό τον τόπο. Το όραμα του Καποδίστρια έγινε και όραμα του λαού του και για αυτό το όραμα έχυσε ιδρώτα και, δυστυχώς, αίμα. Το όραμά του ήταν η ανασύσταση της κρατικής υπόστασης της ρωμιοσύνης μέσα από τις πολιτικές στάχτες της και η θεμελίωσή της σε γερές βάσεις ώστε να πορευθεί συντεταγμένα και πατώντας γερά στα πόδια της να φέρει το βάρος της απaráμιλλης πολιτιστικής κληρονομιάς της, μιας κληρονομιάς που καμία άλλη χώρα δεν έχει στην πεπολιτισμένη Δύση σήμερα...”.

Πηγή : <https://syndesmos1971.wordpress.com/>